

4. ULUSLARARASI AHMED-İ HÂNÎ SEMPOZYUMU

(İslam'da Sağlık ve Koruyucu Hekimlik)

4. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF AHMED AL-KHANI

مؤتمر احمد الخاني الدولي الرابع

Sayın: Dr. Öğr. Üyesi Hasan TELLİ

Konu: Osmanlı'nın Son Dönemlerinde Hicaz Bölgesinde
Görülen Salgın Hastalıklara Karşı Mücadele

14-15 Kasım 2020 tarihlerinde düzenlenen 4.Uluslararası
Ahmed-i Hâni Sempozyumuna katılarak göstermiş
olduğunuz ilgi ve desteklerinizden dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Adem YERİNDE
Đekan

Prof. Dr. Abdulhalik KARABULUT
Rektör

IV. ULUSLARARASI AHMED-İ HÂNÎ SEMPOZYUMU

“İSLÂM’DA SAĞLIK VE KORUYUCU HEKİMLİK”

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

IV. ULUSLARARASI AHMED-İ HÂNÎ SEMPOZYUMU

“İSLÂM'DA SAĞLIK VE KORUYUCU HEKİMLİK”
14-15 KASIM 2020 - AĞRI

مؤتمر أحمد الخاني الدولي الرابع

“الطب والصحة الوقائية في الإسلام”
15-14 نوفمبر 2020 أغرى

4TH INTERNATIONAL AHMAD-I KHANI SYMPOSIUM
“HEALTH AND PREVENTIVE MEDICINE IN ISLAM”
14TH-15TH NOVEMBER 2020–AĞRI

BİLDİRİLER ÖZET KİTABI

PROCEEDINGS ABSTRACT BOOK

YAYINI HAZIRLAYANLAR- EDITORS

PROF. DR. ÂDEM YERİNDE
DOÇ.DR. MEHMET SALİH GECİT
ARŞ. GÖR. HALİT KARS
ARŞ. GÖR. EMRULLAH BOLAT

IV. ULUSLARARASI AHMED-İ HÂNÎ SEMPOZYUMU "İSLÂM'DA SAĞLIK VE KORUYUCU HEKİMLİK"
14-15 KASIM 2020 – AĞRI

مؤتمر أحمد الخاني الدولي الرابع
"الطب والصحة الوقائية في الإسلام"
14-15 نوفمبر 2020 أгры

4TH INTERNATIONAL AHMAD-I KHANI SYMPOSIUM:
"HEALTH AND PREVENTIVE MEDICINE IN ISLAM"
14TH-15TH NOVEMBER 2020 – AĞRI

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı Valiliği, İbrahim Çeçen Vakfı, Ağrı Belediyesi ve Belli İslami İlimler Fakültesi Organizasyonu ile Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve UZEM iş birliğiyle online gerçekleştirilmiştir.

Yayın Hakları

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Mizanpaj

M. Salih GECİT

Ön Kapak Fotoğrafi

Ahmed-i Hânî Temsili Fotosu- İshak Paşa Sarayı-Ağrı Dağı

Arka Kapak Fotoğrafi

Ahmed-i Hânî Türbesi-Ahmed-i Hânî Müzesi

Kapak Tasarımı ve Uygulama

Muhammed Ali GECİT

Sorumlu Editör

Prof. Dr. Adem YERİNDE

Editör Yardımcıları

Doç. Dr. Mehmet Salih GECİT-Arş. Gör. Halit KARS-Arş. Gör. Emrullah BOLAT

Düzeltili

Doç. Dr. Mehmet Salih GECİT

Baskı ve Cilt

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Rektörlük/ Ağrı İbrahim Çeçen University Rectorate
Erzurum Yolu 4 Km 04100 Merkez, Ağrı – Türkiye

Tel: 0472 –215 98 63 - 0472 216 20 08

Öğrenci İşleri: 0472 - 216 10 10

Fax: 0472 215 11 82

İlk Basım, 15.01.2021- AĞRI

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Yayını, No: 35

ISBN:978-605-80220-4-1

Kitapta Yer Alan Makalelerin Her Türü Bilimsel ve Yasal Sorumluluğu, Yazarlarına Aittir. Kitapta Yer Alan Görsel Malzemelerin Çok Büyük Bir Kısmı, Yazarları Tarafından Sağlanmıştır.

IV. ULUSLARARASI AHMED-İ HÂNÎ SEMPOZYUMU: "İSLÂM'DA SAĞLIK VE KORUYUCU HEKİMLİK"

ONURKURULU/ HONORARY BOARD

Prof. Dr. Abdulhalik KARABULUT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Rektörü/ Rectorate of Ağrı İbrahim Çeçen University
 Prof. Dr. Ali ERBAŞ, Diyanet İşleri Başkanı/ Head of Religious Affairs
 Dr. Osman VAROL, Ağrı Valisi/ Governor of Ağrı
 Savcı SAYAN, Ağrı Belediye Başkanı/ Mayor of Ağrı

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZATION BOARD

Prof. Dr. Âdem YERİNDE, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Tandoğan TOPÇU, Diyanet İşleri Başkanlığı/ Ağrı İl Müftüsü
 Prof. Dr. Hasan Hüseyin EKER, İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi
 Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK, Karabük Üniversitesi
 Prof. Dr. Kazım KARAASLAN, Bezmi Alem Üniversitesi
 Prof. Dr. Mustafa KÖSECİK, Bursa Uludağ Üniversitesi
 Doç. Dr. Mehmet Salih GEÇİT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT, Atatürk Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Arif ATALAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Çetin BAYRAK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Ekrem KOÇ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Fatih TAŞTAN, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğ. Üyesi Fuat KARABULUT, Atatürk Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Hayati TETİK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ALİ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğretim Üyesi Mahmut TOKAÇ, Medipol Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Mesut IŞIK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Mucahit ELHUT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Murat Ali ÇİÇEKLER, BEYHEKİM Sağlık Derneği Başkanı
 Dr. Öğr. Üyesi Saadet ALTAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Öğr. Gör. Ahmed KAJJE, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Öğr. Gör. Mehmet Latif BAKIŞ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Halit KARS, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Emrullah BOLAT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Mehmet SALİH, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Muhammed İbrahim ERDEN, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Mübarek ÖLMEZ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Kamil ÇAYIR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Ersin SAVAŞ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Seyyit Ali ALBAYRAK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Ahmet BİNGÖL, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Hamza CİVELEK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Büşra ÖZDEMİR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Arş. Gör. Serdar YAYATICI, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / EDITORIAL ADVISORY BOARD

- Prof. Dr. Abbas Ghadimi Gheidari, University of Tabriz / IRAN
 Prof. Dr. Abbas SEYİDOV, Azerbaijan Science Academy / AZERBAIJAN
 Prof. Dr. Abdullah el-DERŞEVÎ, Melik Faysal Üniversitesi / SUUDİ ARABİSTAN
 Prof. Dr. Abdulmuhsen Ayedh Alqahtani, Kuwait University / STATE OF KUWAİT
 Prof. Dr. Ahmed Hashim Al-Samrrai, University of Samarra / IRAQ
 Prof. Dr. Ahmet ÖZEL, Marmara Üniversitesi
 Prof. Dr. Akif ARSLAN, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Prof. Dr. Ali UTKU, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. Bayram DALKILIÇ, Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ, Uludağ Üniversitesi
 Prof. Dr. Burhanettin TATAR, 19 Mayıs Üniversitesi
 Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN, 19 Mayıs Üniversitesi
 Prof. Dr. Celal TÜRER, Ankara Üniversitesi
 Prof. Dr. Faruk KAYA, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Prof. Dr. Fatih Gültekin, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
 Prof. Dr. H. Ömer ÖZDEN, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. Hacı fahreddin SEFERLİ, Azerbaijan Science Academy / AZERBAIJAN
 Prof. Dr. Hamzah Mohd SALLAH, International Islamic University, MALEZYA
 Prof. Dr. Hanan Suleiman Mohammed Malkawi, The University of Jordan / JORDAN
 Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
 Prof. Dr. Hasan Hüseyin BİRCAN, Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Prof. Dr. Hasan Yücel BAŞDEMİR, Ankara Üniversitesi
 Prof. Dr. Hilal Darwish Darwish, Lebanese University / LEBANON
 Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM, Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Prof. Dr. İbrahim EMİROĞLU, Dokuz Eylül Üniversitesi
 Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA, Siirt Üniversitesi
 Prof. Dr. İsmail KÖZ, Ankara Üniversitesi
 Prof. Dr. Issiam Okleh, University of Sharjah / UEA
 Prof. Dr. Kenan GÜRSOY, İstanbul Aydın Üniversitesi
 Prof. Dr. Kerem KARABULUT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Prof. Dr. Levent BAYRAKTAR, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
 Prof. Dr. Mahfuz SÖYLEMEZ, Yakındoğu Üniversitesi / KIBRIS
 Prof. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI, Yalova Üniversitesi
 Prof. Dr. Mehmet Zeki İŞCAN, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. M. Serdar GÜLTEKİN, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Prof. Dr. Muratgeldi SÖYEGOV, Aşkabad University / TÜRKMENİSTAN
 Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN (Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü)
 Prof. Dr. Mustafa AĞIRMAN, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. Mustafa BERKTAŞ, İzmir Bakırçay Üniversitesi
 Prof. Dr. Mustafa KÖSEM, Sakarya Üniversitesi.
 Prof. Dr. Osman ELMALI, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. Reza HEJEBRI, Tahrir University / İRAN
 Prof. Dr. Sinan ÖGE, Atatürk Üniversitesi
 Prof. Dr. Şahmurat ARIK, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
 Prof. Dr. Şamil DAĞCI, Ankara Üniversitesi
 Prof. Dr. Şehmus DEMİR, Gaziantep Üniversitesi

Prof. Dr. Tahir Kahraman, Karabük Üniversitesi
 Prof. Dr. Tahsin GÖRGÜN, 29 Mayıs Üniversitesi
 Prof. Dr. Zeki TAŞTAN, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
 Doç. Dr. Abdülcebbar KAVAK, Karabük Üniversitesi
 Doç. Dr. Abdulvahap ÖZSOY, Atatürk Üniversitesi
 Doç. Dr. Aladin JENKO- İnsani Gelişim Üniversitesi-Süleymaniye / IRAK
 Doç. Dr. Anar GAFAROV, Azerbeycan Milli İlimler Akademisi / AZERBEYCAN
 Doç. Dr. Gholamali PASHAZADEH - Tebriz Üniversitesi / İRAN
 Doç. Dr. Hanifi ŞAHİN, Atatürk Üniversitesi
 Doç. Dr. Mahmut ÇINAR, Gaziantep Üniversitesi
 Doç. Dr. Mahmut DÜNDAR, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
 Doç. Dr. Necmettin KIZILKAYA, İstanbul Üniversitesi
 Doç. Dr. Maksut ÇETİN, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
 Doç. Dr. Mehmet TEYFUR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Mehrali CALP, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Raşit ÇAVUŞOĞLU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
 Doç. Dr. Shovosil ZİYADOV, Özbekistan Bilimler Akademisi / ÖZBEKİSTAN
 Doç. Dr. Şevket KOTAN, İstanbul Üniversitesi
 Doç. Dr. Tevfik Ali Murad ZEDADİ, eş-Şerif İlim Akademisi, MISIR
 Doç. Dr. Timur KOZUKULOV, Oş Üniversitesi, KIRGIZİSTAN
 Doç. Dr. Yakup KARATAŞ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Yasin KILIÇ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Doç. Dr. Yaşar ACAT, Şırnak Üniversitesi
 Doç. Dr. Zeki TAN, Iğdır Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Ahmed HAMİTOĞLU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Ala Anter Muhammed MUSTAFA, Ezher Üniversitesi, MISIR
 Dr. Öğr. Üyesi Al Mahdi Eid Alrawadieh, University of Jordan / JORDAN
 Dr. Öğr. Üyesi Arif ATALAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Hakan KAYA, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Hasan HALİLOĞLU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YURT, Iğdır Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Mirpenç AKŞİT, Iğdır Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Raşit BATUR, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SAFA, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Rıza BAKIŞ, Cumhuriyet Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Sedat YILDIRIM, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ERİNCİK, Ankara Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Süleyman TAŞKIN, Bingöl Üniversitesi
 Dr. Hatice Kösecik, Tıbbi Rehabilitasyon Uzmanı, Bursa
 Dr. Ercan Avcı, Sağlık Bakanlığı (Baş Müfettiş)

SEKRETERYA

Arş. Gör. Halit KARS
 Arş. Gör. Emrullah BOLAT
 Arş. Gör. Mehmet SALİH
 Arş. Gör. Muhammed İbrahim ERDEN
 Arş. Gör. Mübarek ÖLMEZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	10
Açılış Konuşmaları / Welcome Speeches	17
İslami İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Âdem Yerinde'nin Konuşması.....	18
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Abdülhalik Karabulut'un Konuşması....	20
Ağrı Belediye Başkanı Savcı Sayan'ın Açılış Konuşması.....	23
Ağrı Valisi Dr. Osman Varol'un Açılış Konuşması	25
Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş'ın Konuşmasının Özeti	27

Birinci Tur Oturumları

1. Oturum Tefsir Literatüründe Sağlık.....	46
“Korana Virüsünün Kaynağına Dair Tezler Bağlamında Bir Kur'an Tabiri Olarak Tayyib Kavramı”	33
Mekasidu's-Şeria Bağlamında Kur'an'da Beden Ve Ruh Sağlığı	35
Musa Turşak.....	35
Kur'an'ın Zikrettiği Ölçü Ve Denge Bağlamında Beden Ve Ruh Sağlığı	37
Mehmet Altın	37
Bilimsel Gelişmelerin Sağlıkla İlgili Ayetlerin Yorumlanmasına Etkisi.....	39
Mansur Yayla	39
Kur'an'da Bazı Hastalıklar Ve Tedavi Yöntemleri	41
Mehmet Seyid Gecit	41
Kur'an Açısından Hastalık Ve Şifa	43
İmdat Balkis.....	43
Kur'an-I Kerim'deki Maddî Temizlenme İle İlgili Hükümlerin İnsan Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi	45
Ömer Durmuş	45
2. Oturum: Hadis Literatüründe Sağlık	46
Hz. Peygamberin İzinde Sağlık Alanında Birarada Yaşama.....	47
(Uygulamalarıyla Osmanlı Örneği)	47
Prof. Dr. Nesimi Yazıcı	47
Sağlığın Korunmasına Ve Hastalıkların Önlenmesine Dair Hz. Peygamber'in Tasarruflarınınbağlayıcılığı Ve İmanî-Ahlakıboyutu.....	48
Yusuf Acar	48
Hz. Peygamber'in Tıb İle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi	50
(Buhârî'ninkitâbü't-Tıb Özelinde).....	50
Mehmet Emin Çiftçi	50
Yiyecek Ve İçeceklere Üfleme Nehyeden Hadislerin Tahlili	51
Selahattin Aydemir	51
Mevzûat Literatüründe Bulunan Sağlıkla İlgili Bazı Uydurma Rivayetlerin Tespiti Ve Değerlendirilmesi	53
Abdulalim Adıgüzel	53

3. Oturum: Hz. Peygamber Ve Koruyucu Hekimlik	55
Hz. Muhammed Ve Koruyucu Hekimlik	56
Mustafa Özkan.....	56
İslam Peygamber'inin Hadislerinde Koruyucu Hekimlik Tedavi Ve Karantina	58
Dr. Öğretim Üyesi Recep Ertuğay.....	58
Peygamber Tasavvurunda Kalp Safiyetinin Ruh Ve Beden Sağlığına Etkisi	60
Ruhullah Öz	60
Dinler Tarihine Göre Tıbb-I Nebevi.....	62
Dr. Rifai Erten	62
Tâûn İle İlgili Hadisler Bağlamında İslamın Karantiya Bakışı Ve Günümüz Sağlık Örgütlerinin Görüşleriyle Karşılaştırılması.....	63
Dr. Öğr. Üyesi Ali Çelik.....	63

İkinci Tur Oturumları

1. Oturum.....	65
İslam Hukuku Açısından Sağlık	65
Toplum Sağlığı Açısından İslam Hukukunda İçki Suçu Ve Cezası	66
Arif Atalay	66
Fıkıh'ın Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklara Ve Üreme Sağlığına Bakışı.....	68
Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Koç.....	68
İslâm Hukukunda Tıbbî Açından Erkek Ve Kadının Birbirini Tedavi Etmesinde Şer'î Ölçüler.....	70
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Cengiz	70
Sosyal Bir Hastalık Ve Gayrimeşru Bir Evlilik: "Nikâhu'l-Makt"	72
Mustafa Harun Kıyık.....	72
İslam Tarihi Ve Medeniyetinde Sağlık	74
İslam Medeniyet Tarihinde Sağlık Kurumları Ve Hastaneler.....	75
Mahmut Dündar.....	75
2. Oturum: İslam Kültür ve Medeniyetinde Sağlık	
İslâm Medeniyetinde Vakıf Sağlık Hizmetleri	77
İsa Akalın.....	77
Haçlı Seferleri Esnasında Görülen Salgın Hastalıklar Ve Tedavi Yöntemleri	78
Gülşen İstek.....	78
Orta Çağdan Günümüze İslam Toplumlarında Tıbbın Gerilemesinin Sosyolojik Nedenleri.....	80
Talip Demir	80
Osmanlı'nın Son Dönemlerinde Hicaz Bölgesinde Görülen Salgın Hastalıklara Karşı Mücadele	82
Hasan Telli.....	82
I. Abdülhamid Döneminde Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Alınacak Korunma Ve Temizlik Tedbirleri Hakkında Hazırlanan Bir Nizâmname Ve Değerlendirilmesi	84
Kamil Çayır	84
3. Oturum Ahlak / Maneviyat -Ruh Ve Beden Sağlığı.....	85
Ruh Ve Beden Sağlığı Korumada Din: Bir Model Önerisi.....	86
Doç. Dr. Muhammed Kızılgöç.....	86
Din, Ahlak Ve Sağlık İlişkisi	88
Doç. Dr. Zeki Tan	88
Kur'an'a Göre Manevî Hastalıklara Zemin Hazırlama Açısından Aşırı Mal Sevgisi Ve Tedavi Yolları.....	90

OSMANLI'NIN SON DÖNEMLERİNDE HİCAZ BÖLGESİNDE GÖRÜLEN SALGIN HASTALIKLARA KARŞI MÜCADELE

Hasan TELLİ²⁷

ÖZET

Bu çalışma, Osmanlı'nın son dönemlerinde Hicaz bölgesinde ortaya çıkan veba ve kolera gibi salgın hastalıklar ve bunlara karşı Osmanlı yönetiminin ortaya koyduğu mücadele ve tedbirler konusunu içermektedir. Çalışma söz konusu bölgede özellikle 1890-1914 tarihleri arasında meydana gelen salgın hastalıklar konusuna değinen Osmanlı arşiv belgeleri kapsamında ele alınmıştır. Osmanlı coğrafyasında veya başka ülkelerde yaşayan Müslümanlar hac ve umre ibadeti vesilesiyle her yıl Hicaz bölgesine akın ediyordu. Dolayısıyla Hicaz bölgesine dünyanın çeşitli coğrafyalarından binlerce insan giriş çıkış yapıyordu. Bu insanların bir kısmı geldikleri yerlerdeki veba ve kolera gibi salgın hastalıkları da beraberinde getiriyordu. Bu durum hicaz bölge halkını ve hacılarını derinden etkiliyor hatta bazı insanların ölümüne neden oluyordu. Osmanlı Devleti ise Hicaz bölgesinde baş gösteren salgın hastalıkları yakından takip etmek, bunlara karşı çeşitli tedbirler almak ve hastalığın yayılmasını engellemek için mücadele etmek durumundaydı. Bu çalışma, Osmanlı'nın son dönemlerinde Hicaz bölgesinde görülen salgın hastalıkların ve bu hastalıklara karşı Osmanlı Devleti tarafından alınan tedbirlerin Osmanlı arşiv belgeleri kapsamında ele alınması, değerlendirilmesi ve arşiv belgelerinin analiz edilmesi açısından özgün bir değere sahiptir. Konu arşiv incelemeleri, örneklem ve tümevarım yöntemiyle değerlendirilerek bir bütünlük içinde ele alınmıştır.

Anahtar sözcük: İslam Tarihi, Osmanlı, Hicaz, Mekke, Salgın Hastalıklar

²⁷Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, tellihasan@mersin.edu.tr

THE STRUGGLE AGAINST THE OUTSTANDING DISEASES IN THE HICAZ REGION IN THE LAST PERIOD OF THE OTTOMAN

Abstrac

This study concerns the issue of the epidemic diseases such as plague and cholera that emerged in the Hejaz region in the last period of the Ottoman Empire and the struggle and measures put forward by the Ottoman administration against them. The study was handled within the scope of Ottoman archive documents, which touch on the epidemic diseases that occurred between 1890-1914 in the region. Muslims living in the Ottoman geography or in other countries flocked to the Hejaz region every year on the occasion of hajj and umrah worship. Therefore, thousands of people from various geographies of the world were entering and leaving the Hejaz region. Some of these people brought along epidemics such as the plague and cholera in the places they came from. This situation deeply affected the people of the Hejaz region and pilgrims and even caused the death of some people. The Ottoman government, on the other hand, had to closely monitor the epidemic diseases in the Hejaz region, take various measures against them and struggle to prevent the spread of the disease. This study has a unique value in terms of the epidemic diseases seen in the Hejaz region in the last period of the Ottoman Empire and the measures taken by the Ottoman Empire against these diseases within the scope of Ottoman archive documents, evaluation and analysis of archive documents. The subject was evaluated with archival studies, sampling and inductive method and handled in a holistic manner.

Keywords: Islamic History, Ottoman, Hijaz, Mecca, Epidemics Diseases

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Sayı : E-14952044-824.99-28158
Konu : Üniversitemiz Yayın Evi

24.12.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz yayınevi ÜAK başvuru şartlarında belirtilen "Ulusal yayınevi" tanımına uygun olduğuna dair Yayın Komisyonu Toplantı Tutanağı ve konu ile ilgili Üniversitemiz Yönetim Kurulu kararı yazımız ekinde sunulmuş olup;
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Abdulhalik KARABULUT
Rektör

Ek:

- 1- Yönetim Kurulu Kararı
- 2- Yayın Komisyonu Toplantı Tutanağı

Dağıtım:

Bilgi İşlem Daire Başkanlığına
İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığına
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına
Personel Daire Başkanlığına
Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığına
Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına
Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığına
Yazı İşleri Müdürlüğüne
Rektörlük Ofisi (Özel Kalem)
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğüne
Hukuk Müşavirliğine
Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
Doğubayazıt İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesine
Eczacılık Fakültesi Dekanlığına
ABDULHALİK KARABULUT (Rektörlük - Rektör) 24.12.2021 19:45

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSM4K6US5Z* Pin Kodu : 69982

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Erzurum yolu üzeri 4. km Rektörlük Kampüsü Merkez/AĞRI
Telefon : 04722159863 Faks:04722151182
e-Posta : gensek@agri.edu.tr Web : genelsekreterlik.agri.edu.tr
Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : YUSUF SAYMAZ
Unvanı : Memur
Tel No : 6204

Eğitim Fakóltesi Dekanlığına
Fen Edebiyat Fakóltesi Dekanlığına
İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi
Dekanlığına
İslami İlimler Fakóltesi Dekanlığına
Patnos Sultan Alparslan Doğa Bilimleri ve
Mühendislik Fakóltesi Dekanlığına
Sağlık Bilimleri Fakóltesine
Spor Bilimleri Fakóltesine
Tıp Fakóltesi Dekanlığına
Eleşkirt Celal Oruç Hayvansal Üretim
Yüksekokulu Müdürlüğüne
Patnos Sosyal Hizmetler Yüksekokuluna
Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğüne
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Müdürlüğüne
Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürlüğüne
Doğubayazıt Ahmed-İ Hani Meslek
Yüksekokulu Müdürlüğüne
Eleşkirt Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Patnos Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Müdürlüğüne
Sivil Havacılık Meslek Yüksekokulu
Müdürlüğüne
Yayın Komisyonu Başkanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSM4K6US5Z* Pin Kodu : 69982

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Erzurum yolu üzeri 4. km Rektörlük Kampüsü Merkez/AğRI
Telefon : 04722159863 Faks:04722151182
e-Posta : gensek@agri.edu.tr Web : genelsekreterlik.agri.edu.tr
Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : YUSUF SAYMAZ
Unvanı : Memur
Tel No : 6204

